

Avioni u naoružanju 1. i 2. eskadrile

U naoružanju 1. i 2. eskadrile NOVJ bila su tri tipa aviona: 'harvard' (The North American AT-16 Harvard IIB Trainer), 'spitfajer' (Supermarine Spitfire Mark IIe i Supermarine Spitfire Mark EX^{*16}), i 'hariken' (Hawker Hurricane MK IIe i Hawker Hurricane MK IV R.P. - Rocket Projecting).

Harvard' je avion američkog porekla, a u RAF-u se koristio za obuku i trenazu pilota. To je dvosedi niskokrilac. zatvorene kabine i uvlačeceg stajnog trapa. Imao je savremenu navigacijsku i ostalu opremu. Kad je reč o pilotima 1. i 2. eskadrile, služio je za selekciju, obuku i trenazu. U formaciji 1. eskadrile nalazilo se četiri aviona tipa "harvard" na aerodromu Lite, a kada je počelo da se i leti avionima 'spitfajer', ta četiri aviona su prebačena u Beninu u operativnu školu za obuku pilota 2. eskadrile NOVJ. Neposredno po formiranju Prve pilotske Škole u Zemuniku, saveznici su nam isporučili deset novih aviona tog tipa.

'Spitfajer Vc' je lovačko-bombarderski avion koji je u naoružanju 1. eskadrile bio do kraja rata, a kasnije prelazi i u naoružanje Jugoslovenskog ratnog vazduhoplovstva. Prvi tip 'spitfajera' pojavio se marta 1936. godine. U 1942. u upotrebi je 'spitfajer V- varijante a. b. i c. Tropska verzija prvi put je upotrebljena za vreme bitke za Maltu, ali je isto tako korišćen i na Srednjem istoku, u severnoj Africi, na Siciliji i u Italiji, zatim u Australiji, Indiji i Burmi. Prema taktičko-tehničkim karakteristikama, 'spitfajer V' je pripadao klasi lovaca, u koje se svrstava i nemački 'meseršmit' (Messerschmitt 109 BF). U 1944. Britanci su obustavili proizvodnju 'spitfajera V' premda se nalazio u naoružanju mnogih jedinica, pa i naše 1. eskadrile. Međutim, oni su intenzivirali proizvodnju savršenijih tipova. Tako se, na primer, u proleće 1945. pojavio poslednji iz familije - 'spitfajer XXI (Grifon 61), koji je, između ostalog, imao impozantno naoružanje: četiri topa kalibra 20 mm, smeštenih u krila, te je u punom smislu opravdao svoje ime - 'bljuvač vatre'.

Na avionima koji su bili u naoružanju 1. eskadrile NOVJ. ucrtane su oznake jugoslovenske nacionalne pripadnosti, ali s nešto izmenjenim elementima. Preko britanskog kruga, sličnog našim nacionalnim bojama, ucrtana je crvena petokraka zvezda, zapravo u RAF-ovom uvećanom belom polju petokraka je bila ucrtana u plavo polje. To su bile

Prva eskadrila je imala u naoružanju, od 17. aprila 1945. samo 4 aviona tipa "spitfajer IX". Piloti nisu na tom tipu izvršavali ratne zadatke.

oznake na trupu, dok su na krilima bile različito ucrtavane. Za vreme obuke, a posebno u prvim ratnim zadacima takve oznake su zadržane. Međutim, posle oštećenja aviona u borbenim zadacima i dobijanjem novih radi zanavljanja, ucrtavanje je, zapravo, bilo u dve varijante: u prvoj - petokraka je ucrtavana u belo polje, a u drugoj - u plavo polje, s tim što su pet krakova zvezde bili nešto deblji. Druga oznaka jugoslovenske insignije - trobojka, ucrtavana je na vertikalni stabilizator, ali je redosled boja bio, obrnut od RAF-ovog, tj. od napadne ivice ka repu: plava, bela, crvena. Na nekim avionima, pak, bio je ucrtavan i obrnuti redosled boja/' s tim što je u oba slučajeva, petokraka uvek bila u belom polju. Inače, avioni su imali kamuflažne boje u tzv. tropskoj šemi bojenja: tamno i svetlosmeđa i svetloplava, kojom je, obično, bojena donja površina aviona. Na novodobijenim, zanovljenim avionima, primenjivana je evropska kamuflažna šema: tamnosmeđa i tamnozeleno - kojim su bojene gornje površine aviona, kao i svetlo zeleno-plava, za donje površine aviona. Kroz 1. eskadrilu je prošlo - premda je formacija bila 16 - ukupno 82 aviona tipa 'spitfajer Ve'.

Hariken' (uragan) lovac-bombarder u naoružanju 2. eskadrile NOVJ, takođe je britanskog porekla, sa motorom Rolls Royce Merlin. Prvi tip tog aviona pojavio se novembra 1935. To je niskokrilac, uvlačećeg stajnog trapa, impozantnog naoružanja - osam mitraljeza kalibra 7,7 mm. Prva vazдушna pobeda u RAF-u u drugom svetskom ratu zebeležena je, upravo, avionom tipa 'hariken I', kada je britanski pilot iz sastava No. 1 Squadron R.A.F, 30. oktobra 1939, oborio nemački avion Do-17 iznad Francuske. Početkom 1940. 'harikeni' se masovno upotrebljavaju za odbranu Francuske, ali takođe glavni teret podnose i u bici za Britaniju. Kao i 'spitfajer'. tako je i ovaj avion bio upotrebljavan na raznim vojištima.

U naoružanju 2. eskadrile NOVJ nalazio se 'hariken IIe', a od 11. septembra 1944, tj. početka raketnog kursa u Šalufi, i "hariken IV R.P.' koji je zamenio prethodnu varijantu. Hariken IV R. P." je korišćen kao lovac-bombarder i jurišni protivtenkovski avion. Slično 'spitfajeru', i na 'harikenu' je primenjivana evropska šema bojenja, s tom razlikom što nije imao žute napadne ivice krila. Jugoslovenske insignije-zastava, veoma se razlikovala od prethodnih britanskih oznaka na vertikalnom stabilizatoru, jer je i redosled jugoslovenskih boja bio različit. Ali, skoro svi avioni su imali petokraku na belom polju: jer su petokrake bile uokvirene žutim rubom. Bilo je, međutim, nekoliko aviona, ali samo dok je 2. eskadrila bila na obuci u Benini. koji su na donjim površinama krila imali petokrake koje u britanskom krugu boja nisu imale belu boju. a zvezde - žuti okvir.

U 1944, kada su naše jedinice bile na obuci, pojavilo se nekoliko tipova novih aviona, kao 'tajfun' (Typhoon), 'tempest', *barakuda" (Barracuda), 'fajerflaj' (Firefly), 'moskito XVIII'. zatim američki 'kingkobra', 'blekvidou' (Black widow), itd.

U Muzeju RV i PVO, u Surčinu, nalazi se spitfajer' oznake B. JK 80. koji upravo ima takav nepravilan redosled boja: crvena, bela i plava: crvena petokraka na trupu ima okolo žuti krug. koji oivičava petokraku.

Taktičko-tehničke karakteristike	Harvard IIb	Spitfajer Vc	Spitfajer IX	Harikcn lie	Harikcn IV RP
Oznaka/naziv	North American AT-16 Harvard IIb Trainer	Supermarine Spitfire Vc	Supermarine Spitfire IX	Hawker Hurricane MK lie	Hawker Hurricane MK IV RP
Namena	Za obuku i trenazu	Lovac-bombarder	Lovac-bombarder	Lovac-bombarder	Lovac-bombarder
Broj članova posade	2	1	1	1	1
Proizvođač	SAD	Velika Britanija	Velika Britanija	Velika Britanija	Velika Britanija
Pogonska grupa	Pratt and Whitney «XI KS	Rolls Roycc Merlin-45 1440 KS	Rolls Roycc Merlin-66 1720 KS	Rolls Roycc Merlin-20 1280 KS	Rolls Roycc Merlin-27 1620 KS
Dimenzije razmah krila visina dužina	12,80 m 3,02 8,83	11,23m 3,06 9,12	11,23 m 3,48 9,93	12,20 m 4,00 9,84	12,19m 4,00 9,84
Masa praznog aviona u letu	1886 kg 2404	2297 kg 3060	2306 kg 3780	2900 kg VJOO	2680 kg 3860
Brzine V_{m^*} V_{krz}	335 km/h	594 km/h 518	620 km/h 510	520 km/h 410	540 km/h 450
Ostale karakteristike D_{m^*} plafon leta autonomija leta	16<)km 7300 m	1827 km 11.280m oko 4 h	1800 km 13.000 m oko 4 h	1500 km 11.000 m oko 4 h	676 km" 9748 m ^ oko 4 h"
Naoružanje mitraljezi bombe rakete topovi	2:7,7 mm	4; 7,7 mm 2x250 lbs 2; 20 mm	2-4; 7,7 mm 2x250 lbs 2; 20 mm	2; 7,7 mm	2; 7,7 mm 8x27.2 kg. ili 8x11,3 kg
Oprema aviona	Navigacijska, moiorska, itd.	Navigacijska motorska, itd.	Navigacijska motorska. ite.	Navigacijska, motorska, itd.	Navigacijska motorska, itd.*"

Napomena:

* bez dopunskih rezervoara

** zavisno od broja odbacivih rezervoara

*** Izvor: JANE'S all the World Aircraft 1943-44